

**Postavení
pacienta v
českém
zdravotnickém
systemu, práva**

Monika Ježková

Obsah

- Lidská práva
- Mezinárodní organizace
- ČR – Ústava, mezinárodní smlouvy a LZPS
- Postavení pacienta v českém zdravotnictví
- Práva a povinnosti pacientů
- Odpovědnostní vztahy

Lidská práva

Lidská práva

- Lidská práva - práva, která náleží každému člověku
  - občanská a politická,
  - ekonomická, sociální a kulturní práva.
    - **Právo na zdraví – právo na nejvyšší dosažitelný standard zdraví** – úzká provázanost s ostatními právy
    - Práva pacientů
- Lidská práva v přirozenoprávním pojetí jsou hodnotovým kritériem pozitivně právní úpravy lidských práv

„Lidská práva se vztahem ke zdraví“ x „práva pacientů“

- lidská práva se vztahem ke zdraví - zákony, ale i principy a hodnoty stojící nad státem, ústavou a právem
- práva pacientů a jejich ochrana
  - těžiště v soukromém právu včetně žaloby a soudního procesu,
  - doplněno veřejnoprávní regulací - správní orgány na ochranu pacienta/spotřebitele

Lidská práva a mezinárodní organizace

- OSN
  - Charta OSN (1945), Všeobecná deklarace lidských práv (1948), Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (1966)
- WHO
  - vlády států podmínky, aby každý byl tak zdravý, jak je to možné
  - „AAAQ“ – dostupnost, přístup, přijatelnost, kvalita
- Rada Evropy
  - **Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod (1950)**, Evropská sociální charta (1961), Konvence na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny (1997): *"Smluvní strany této Konvence se zavazují, že budou chránit důstojnost a autonomii všech lidských bytostí a každému člověku zaručí úctu a respekt k ostatním právům a lidským svobodám v citlivé oblasti biologie a medicíny."*
- Evropská unie
  - **Soudní dvůr Evropské unie** - Lucemburk
  - Maastrichtská smlouva (1992), Amsterodamská smlouva (1997), Smlouva z Nice (2000) a Lisabonská smlouva (2009)

Česká republika

Euronovela Ústavy ČR

- Ústavní zákon č. 395/2001 Sb., účinnost 1.6.2002
- Cíl - dát Ústavě širší mezinárodní a evropský rozměr pokud jde o vztah vnitrostátního a mezinárodního, resp. evropského práva
- rozšiřuje zásadu inkorporace mezinárodních smluv lidsko-právních na inkorporaci všech mezinárodních smluv, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas, jsou vyhlášené a Česká republika je jimi vázána.
- stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se smlouva
- Došlo k narušení dělby moci
- v praxi došlo k oslabení role Ústavního soudu ČR

ČR a její závazky

- není aktivní v rozvoji lidských práv a jejich aplikace
- Mezinárodní smlouvy:
  - Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966 (vyhláška č. 120/1976 Sb.)
  - Úmluva o závodních zdravotnických službách 1985 (vyhláška č. 145/1988 Sb.)
  - Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 (sdělení č. 209/1992 Sb.)
  - Evropská sociální charta z roku 1961 (sdělení č. 14/2000 Sb. m. s.)
  - Úmluva o lidských právech a biomedicíně z roku 1997 (sdělení MZV č. 96/2001 Sb. m. s.) – z.č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)
  - Úmluva o právech dítěte z roku 1989 (Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. + zákon č. 3/1993 Sb.)

LZPS

- Čl. 6 – právo na život, čl. 7 – nedotknutelnost osoby a jejího soukromí, čl. 8 - osobní svoboda, čl. 10 - právo, aby byla zachována lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jméno,
- Čl. 31 „Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.“

Nálezy ÚS

- Pl. ÚS 24/07
  - Zavedení regulačních poplatků
- Pl. ÚS 35/1995
  - Podíl rozhodovacích pravomocí mezi PČR a vládou/ministerstvy
  - Definovat zákonné vymezení obsahu a rozsahu podmínek a způsob poskytování práva občana na bezplatnou zdravotní péči je možné jen zákonem
- Pl. ÚS 36/2011
  - Zavedením nadstandardů v rámci reformy zdravotnictví v roce 2012 – 2013
  - Zrušení § 13/3,4 a část § 17/4 z.č. 48/1997 Sb., vzpp
  - Zrušení části přílohy vyhlášky č. 134/1998 Sb., seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, vzpp s „E“

Postavení pacienta x medicínského odborníka

- potřeba subjektivní - subjektivní pocit **nedostatku**; zhodnocení svého zdravotního stavu
- Potřeba objektivní - nezávislá na pocitech a přáních jednotlivce; **množství příslušné zdravotní péče jednotlivé osobě, aby byla tak zdravá, jak je to jen možné s ohledem na dosaženou úroveň medicínské vědy a znalostí.**
  - O poskytnuté péči **rozhoduje medicínský odborník** – pacient dobrovolně přenáší část svého rozhodovacího práva na druhé

Postavení pacienta

- Pacient není objektem zdravotní péče, ale subjektem
  - zrovnoprávnění vztahu lékař-pacient
- vývoj zdravotnictví, jeho pokroky, větší specializace poskytované péče, rozšiřující se nabídka léčebných metod a postupů, větší dostupnost a srozumitelnost odborných informací a vyšší vzdělanost pacientů, důraz na dodržování ústavního práva na sebeurčení.
- Rozvoj moderního medicínského práva na našem území přijímáním mezinárodních úmluv

Péče o zdraví § 2636-2651 NOZ

- Speciální typ příkazní smlouvy
- Srozumitelné poučení ze strany poskytovatele
- Vyžadován souhlas ošetřovaného
- Postup podle smlouvy s péčí řádného odborníka
- Ošetřovaný sdělí potřebné údaje
- Sledování postupu 3. osobou jen se souhlasem ošetřovaného
- Poskytovatel vede záznamy o péči o zdraví
  - možnost nahlédnutí ošetřovaného
  - V anonymizované podobě pro vědu a statistiku

Etický kodex „Práva pacientů“ Centrální etické komise MZ ČR ze dne 25.2.1992

- Právo na zdravotní péči,
- Právo na informovaný souhlas,
- Právo odmítnout zdravotní výkon,
- Právo na informace,
- Právo nebýt informován,
- Právo na ochranu soukromí,
- Právo na určení osob i rozsah poskytovaných informací,
- Práva osob pozůstalých.

Práva pacienta dle §§ 28-37 z.č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, vzpp

- Svobodný a informovaný souhlas,
- Odborná úroveň,
- Volba poskytovatele, konzultace, účta
- Informace o nehrazených službách,
- Jména zdrav. personálu,
- odmítnout přítomnost,
- Informace o zdravotním stavu pacienta a o navržených zdravotních službách
- Utajený porod

Povinnosti pacienta dle § 38-41 z.č.372/2011 Sb., o zdravotních službách, vzpp

- Hospitalizace bez souhlasu a použití omezovacích prostředků
- Dodržovat léčebný postup,
- Řídit se vnitřním řádem,
- Uhradit cenu,
- Pravdivě informovat ošetřujícího zdravotníka,
- Prokázat svoji totožnost

Obrana práv pacientů

- Obrana přes odpovědnostní vztahy ve zdravotnictví
  - zdravotnický personál odpovídá za zodpovědné využití svých schopností a znalostí při léčení
  - Při postupu de lege artis, neodpovídají za výsledek

Odpovědnostní vztahy ve zdravotnictví

- medicínské právo – interdisciplinární
  - několik odpovědnostních vztahů na základě různých právních předpisů
- uplatnění i kumulativně
- odpovědnostní vztahy dle:
  - Občanského zákoníku,
  - Trestního zákoníku,
  - Zákona o přestupcích a
  - Zákona o komorách.

Odpovědnostní vztahy dle OZ

- za škodu způsobenou porušením právní povinností
  - §§ 2895-2919 - každý škůdce odpovídá poškozenému za škodu, kterou způsobil porušením svých povinností
  - nově zákonná úpravu škůdců, kteří dali najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost
  - Možnost liberace
- za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jíž bylo při plnění povinnosti použito
  - §§ 2936 - 2943 - škoda vzniklá v případě chyby přístroje či jiné věci, které byly při léčení použity
  - použitím vadné věci, i přes řádný postup v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy
  - v případě bezvadné věci, jíž ale chybí vlastnost nebo obsahuje konstrukční nedostatek, který v jiných případech použití věci škodu nepřivodí
  - Možnost liberace

Odpořědnostní vztahy dle OZ

- za újmu způsobenou neoprávněným zásahem do osobnostních práv pacienta
  - § 81 - generální klauzule s demonstrativním výčtem chráněných dílčích složek osobnostních práv FO
  - §§ 91-117 - ochrana života a zdraví - ochrana tělesné i duševní integrity člověka, důstojné zacházení s lidským tělem i po smrti
  - základy možného zásahu do integrity člověka a informační povinnosti před zákrokem (blíže zákon o zdravotních službách) - srozumitelně informovat o možných nebezpečích pro zdraví a dostupných alternativních přístupech,
  - souhlas lze odvolat
  - „Klub přátel pitvy“

§§ 2958 - 2968 NOZ

- Náhrada při ublížení na zdraví
  - Peněžité náhrada vyvažující vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy, včetně ztížení společenského uplatnění
  - Zrušená vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, vzpp
  - nově metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví
- Náhrada při usmrcení
  - Odčiní se duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující jejich utrpení
- Náklady spojené s péčí o zdraví
  - úhrada účelně vynaložených nákladů o zdraví, o jeho osobu/domácnost
- Náklady pohřbu
  - Přiměřené náklady spojené s pohřbem
- Peněžité dávky
  - Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti poškozeného
  - Důchod x odbytné

Odpovědnostní vztahy dle TZ,

...

- Dle trestního zákoníku
  - §§ 164-167 - trestné činy související s neoprávněným nakládáním s lidskými tkáněmi a orgány, lidským embryem a lidským genomem –sazby: odnětí svobody až do 16 let, od 2002
- Dle zákona o přestupcích
  - § 29 - úmyslné zmaření poskytnutí zdravotnické služby, padělání lékařské zprávy/předpisu, získání dárce tkáně nebo orgánu pro transplantaci nabídnutím finanční odměny nebo jiné výhody - pokutu až do výše 50.000 Kč či zákaz činnosti až na 1 rok
- Dle zákona o komorách
  - § 18 - disciplinární řízení v případě porušení povinností člena komory – čestná rada komory - pokuta od 3.000 Kč do 30.000 Kč, (podmíněné) vyloučení z komory.

Něco navíc...

Právo na život vs. právo na smrt

- Jedná se o jednu minci o dvou stranách?
- Euthanasie X dysthanasie
- Aktivní euthanasie x pasivní euthanasie x asistovaná sebevražda
- Euthanasie dobrovolná x nedobrovolná x nevyžádaná
- ??? Sociální a prenatální euthanasie ???
- Judikáty ESLP
  - Pretty vs. GB
  - Hass vs. Switzerland
  - Gross vs. Switzerland
  - Lambert and others vs. France

Děkuji Vám za pozornost!